

JEG KAN OGSÅ BIDRA

Herøy kommune, NAV Herøy og
Herøy ASVO

Innhold

1.	Bakgrunn for prosjektet	2
1.1	Aktivitetsplikt for mottakere av sosialhjelp.....	3
1.2	Målet med prosjektet.....	3
2.	Rammene rundt prosjektet.....	4
2.1	Inntak.....	4
2.2	Organisering	4
2.3	Deltakere – Utfordringer/kjennetegn	6
3.	Tiltak i prosjektet.....	7
3.1	Arbeid og utdanning.....	9
3.2	Vekking og transport	12
3.3	Fysisk aktivitet og kosthold	13
3.4	Bo-veiledning og personlig hygiene	15
3.5	«Onsdagsklubben».....	16
3.6	Økonomi, handle inn matvarer og kurs (SMART økonomikurs).....	17
3.7	Tankevirus /psykisk helse.....	18
3.8	Bruk av sosiale media/alternativ kommunikasjon på deltakernes premisser	19
3.9	Digitale talenter.....	19
3.10	Tiltak som kom til planstadiet	20
4	Samarbeid.....	21
4.1	Samarbeid med foreldre/nettverk	21
4.2	Samarbeidspartnere/aktuelle aktører/IP	22
5	Resultat og oppsummering	24
5.1	Resultater/mål oppnådd	24
5.2	Oppsummering og refleksjoner.....	25
6	Referanser/dokumentasjon på internett	27

1. Bakgrunn for prosjektet

Gjennom flere år har vi som jobber i hjelpe-/støtte apparatet i Herøy kommune vært vitne til at en stor gruppe unge mennesker har falt utenfor arbeidslivet og skole. Denne gruppen har gjerne hatt lite eller ingen arbeidserfaring, i tillegg til mange og sammensatte utfordringer.

I 2012 ble det gjennomført en undersøkelse som viste at i perioden 2005 til 2012 ble det registrert et alarmerende frafall i videregående opplæring hos elever fra Herøy kommune. Det gjennomsnittlige frafallet lå i perioden 2005-2007 på 27 %, og økte til hele 44 % fra 2009-2011. Fra 2011 har frafallsprosenten minket noe. (Folkehelseprofil for Herøy kommune, 2012).

På bakgrunn av med denne undersøkelsen ble det i 2013 startet ett prosjekt i kommunen «SLH» (styrking av læringsmiljøet i Herøy).

«SLH prosjektet» har fire strategier

1. Styrking av læringsmiljøet
2. Ekstern kompetanse
3. Tverrfaglig samarbeid
4. Engasjerte foreldre/foresatte

(Punkt 1 og 2 er arbeidet med gjennom LP modell i barnehage og skole.)

I en oppsummering fra kunnskapsavdelingen Nav har satt sammen kommer følgende moment tydelig frem:

«Hele 10 % av gruppen mellom 18- 29 år er utenfor arbeidslivet/utdanning. Hva skyldes dette, og hva skal til for at denne gruppen skal komme på rett plass i samfunnet.

I en oppsummering NAV har laget, ut fra data fra kunnskapsavdelingen, har de lagt fokus på følgende moment for hvordan redusere utenforskap blant de unge:

- Innsatsen må settes inn så tidlig som mulig (før utenforskapet)
- Medisinske utfordringer må løses i kombinasjon med arbeidspraksis
- Språkutdanning må gis til de med mangelfulle norskkunnskaper
- Drop-out's må tilbake i utdanning eller opplæring
- Antall lærlingeplasser i næringslivet må økes
- Det må gis tydeligere forpliktelser (aktivitetsplikt)
- Det må tenkes mobilitet (geografisk og yrkesmessig)
- Kunnskap om hva som virker for hvem må økes og brukes»

Jobben med ungdommene som har falt utenfor skole eller arbeid er forankret i sektorplan for helse, sosial og omsorg, samt innen LP modellen og SLH prosjektet i sektorplan for oppvekst

og kultur. I økonomiplan for 2016-2018 er ett slikt tiltak lagt inn for kartlegging og utredning. I økonomiplan for 2016-2018 er det satt av ressurser for kartlegging og utredning. Vi har i prosjektperioden forsøkt ulike tilnærminger og tiltak for målgruppen 18 – 35 år.

2016 fikk Herøy tildelt skjønnsmidler til arbeid med denne gruppen etter en søknad fra NAV Herøy/Herøy kommune. Og planlegging og arbeidet kunne starte. 2017 – 2020 – søkte vi midler og fikk innvilget midler (kommunalt rusarbeid) fra fylkesmannen til å kjøre prosjektet. Det har blitt gjennomført årlig rapport til fylkesmannen, og årlige søknader for å kunne fortsette jobbe.

1.1 Aktivitetsplikt for mottakere av sosialhjelp

Før 2017 hadde hver enkelt kommune mulighet til å stille krav om aktivitet for mottakere av sosialhjelp, men kun hvis det fantes gode tiltak tilgjengelig. Fra 1. januar 2017 ble det innført nye regler for sosialhjelp hvor det skal stilles krav om aktivitet for mottakere under 30 år. Dette førte til at kommunene nå fikk en plikt om å tilby tilpasset aktivitet til alle brukere under 30, og hadde mulighet til å vedta sanksjoner om aktivitetsplikten ikke ble overholdt.

Formålet med aktivitetsplikt er å styrke sosialhjelpsmottakerens muligheter for overgang til arbeid, utdanning eller bli selvforsørget på annen måte enn ved økonomisk stønad. Når det stilles vilkår, skal det bidra til å motivere og påvirke mottakerne av sosialhjelp til å komme seg ut av en vanskelig livssituasjon. Det er særlig viktig at unge kommer raskt ut i aktivitet som kan hjelpe dem ut av en passiv tilværelse.

Kommunen er derfor forpliktet til å ha lavterskel aktivitetstiltak for sosialhjelpsmottakere som har arbeid som et langsiktig og usikkert mål.

«Jeg kan også bidra» har vært et viktig bidrag til tilbud for denne unge gruppen. Prosjektet har ført til at en stor del av deltagerne har kunnet gå rett ut i aktivitet som har vært arbeidsrettet/utdanningsrettet. Vi har også gjennom prosjektet hatt en unik mulighet for å kartlegge den enkeltes behov, og hatt anledning til å gi de som hadde vanskeligst utgangspunkt mer ressurser og bistand.

1.2 Målet med prosjektet

Målet med prosjektet har vært å fange opp unge mennesker som har falt utenfor arbeidslivet og skole. En gruppe mennesker som er sårbare i forhold til rekruttering inn i rusmiljøet og avhengighet. Vi har prøvd ut ulike tiltak for å styrke ressurser hos den enkelte og jobbe mot arbeid/skole og/eller en bedre hverdag.

Tilhørighet er en svært viktig del av de unges utvikling. Har man ingen eller få arenaer man tilhører, så fører det ofte til at man søker til arenaer som oppleves inkluderende, som f.eks. ett rusmiljø. Enkelte av deltagerne i vårt prosjekt var kjent for oss fra tidligere, og hadde allerede blitt introdusert for rusmiljøet, andre igjen var sårbare for å bli rekruttert.

Avhengighet brukes i dagligspråket om noe en ikke klarer seg uten eller er overdrevent, nærmest tvangspregget opptatt av. Avhengighet er i de fleste tilfeller nevnt i sammenheng med

rus, men vi har i prosjektperioden blitt bevisst andre områder med avhengighet som kan være begrensende for enkeltpersoner og deres omgivelser, blant annet avhengighet av spill og mat.

«Rusforebygging handler i første rekke om et inkluderende samfunn: Trygge bomiljø, arbeidsmuligheter og et godt arbeidsmiljø, gode oppvekstvilkår og fritidstilbud, utjevning av sosiale helseforskjeller, tiltak som hindrer marginalisering og innsats for å forebygge frafall i skolen. Dette er et sosialpolitisk ansvar på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. I tillegg til befolkningsrettede tiltak, er det viktig å forebygge rusproblemer gjennom tidlig innsats. Det er godt dokumentert at slik forebygging virker.» Meld.st. 30 – «se meg».

2. Rammene rundt prosjektet

2.1 Inntak

Målgruppen for prosjektet har vært unge voksne mellom 18-30 år, som står utenfor skole- og arbeidsliv, og som har behov for helhetlig oppfølging for å nå sine mål. Utover dette har prosjektet ikke hatt noen spesifikke inklusjon- eller eksklusjonskriterier.

Bakgrunnen for dette er basert på våre erfaringer om at det er svært vanskelig å forutsi hvem som lykkes med å komme seg ut i jobb/utdanning og hvem som vil trenge mer omfattende oppfølging i form av behandling og lignende.

For oss har det vært ett viktig moment i prosjektet å ikke «gi opp» noen. I en liten kommune er det begrenset med tiltak denne gruppen kan benytte seg av, hvor de har mulighet til å få en så tett oppfølging. Dette har bidratt til at vi har hatt svært ulike personer som deltagere på prosjektet. Brukerne har hatt et sterkt behov for individtilpasset oppfølging, noe som har blitt et hovedfokus og ramme for prosjektet.

Alle unge mennesker som har oppsøkt NAV Herøy for bistand og veiledning har blitt introdusert for prosjektet. De mellom 18-30, som ikke har hatt andre målrettede tilbud om aktivitet, har alle fått plass i prosjektet. Også andre instanser som samarbeider og kjenner til prosjektet har tatt kontakt med NAV og/eller Herøy ASVO for å høre om muligheten for å få plass for en av sine brukere.

2.2 Organisering

Prosjektet har vært organisert med Herøy ASVO som hovedbase for arbeid, aktivitet og oppfølging. Det ble tidlig lyst ut en prosjektstilling, og prosjektet ble igangsatt så snart denne stillingen var besatt. Fordi dette var en midlertidig prosjektstilling var det vanskelig å rekruttere og beholde samme person i stillingen over tid. For å kunne tilføre prosjektet den nødvendige forutsigbarheten valgte vi derfor å fordele prosjektlederansvar mellom flere arbeidsledere på Herøy ASVO. En arbeidsleder (prosjektleder) og en veileder fra NAV har hatt hovedansvaret for oppfølgingen deltakerne.

På denne måten har det til enhver tid vært flere som har vært oppdatert og i stand til å ta ansvar for prosjektet ved behov, f.eks. ved sykdom, ferieavvikling eller annet fravær. Det har

også vist seg å være en styrke at deltakerne i prosjektet har hatt flere ansatte å bygge relasjon til. Oppfølgingen har foregått i tett dialog med veileder fra NAV, og det har vært ukentlige møter mellom Herøy ASVO og NAV Herøy.

Den daglige oppfølgingen av deltakere og arbeidsoppgavene på Herøy ASVO har også vært fordelt mellom flere arbeidsledere. Fordi arbeidslederne i bedriften har ulike produksjons- og kompetanseområder har det også gitt deltakerne mulighet til å prøve ut flere ulike arbeidsoppgaver og aktiviteter. Noen eksempler er baking/matlaging, sjåfør, arbeid på dagsenter, butikk, vaskeri, kontor, sy/strikkeoppdrag, vedlikehold av biler og bygg, sykkelverksted, etc. Gjennom ett stort mangfold av arbeidsoppgaver har det vært lettere å finne mestringsfylte og motiverende oppgaver for den enkelte.

For noen deltakere har vi sett utfordringer med å organisere prosjektet på en vekst bedrift som Herøy ASVO. For disse har det i noen tilfeller vært vanskelig å skille sin egen situasjon fra andre ansatte i bedriften (som f.eks. har uføretrygd og varig tilrettelagt arbeid). Disse deltakerne har hatt behov for veiledning og refleksjon rundt denne situasjonen, for å innse hvorfor det stilles ulike krav og forventninger til ulike deltakere og ansatte i en slik bedrift. Når flere deltakere med noe lignende utfordringer møtes daglig har vi også sett at de i noen tilfeller forsterker hverandres adferd og handlingsmønster, i negativ forstand. Ett eksempel på dette er ett stort inntak av brus og energidrikker. Når flere andre personer i miljøet rundt deg drikker flere energidrikker daglig, er det også enklere å innta lignende mengder selv. Det blir også vanskeligere for de ansatte i prosjektet å møte denne utfordringen når det er flere som gjør det samme og støtter hverandre i dette valget.

Til gjengjeld gir sammensetningen av mennesker i bedriften også muligheter for tilhørighet og aksept, som ikke uten videre kan forventes i en ordinær bedrift. Dette gjelder spesielt med tanke på sosiale ferdigheter, hvor dette kravet kan anses som noe lavere i en vekst bedrift. I en tidlig fase kan det være vanskelig å skille mellom hvem som har mulighet til å tilpasse seg ett ordinært, sosialt arbeidsmiljø og fellesskap, og hvem som vil ha store utfordringer med dette. Dette er derfor en svært viktig del av kartleggingen av deltakerne. En vekst-bedrift som hovedbase kan både være en styrke og en utfordring i denne sammenheng.

For deltakerne gir også en felles, fast base på Herøy ASVO andre goder. Ett eksempel på dette er at deltakere i prosjektet har fått mulighet til å være med på andre positive aktiviteter i regi av bedriften, som julebord, julelunsj, utflukter, kino, foredrag, o.l. Deltakerne har selv meldt seg på og deltatt på de fleste slike arrangementer, og gir tilbakemelding om at dette er noe de synes er fint å være med på. Slike aktiviteter gir god trening i sosiale sammenhenger, og fremmer opplevelsen av tilhørighet og deltakelse i samfunnet.

For noen deltakere har det vært aktuelt å ha hele sin arbeidsdag i bedriften, mens andre har hatt hele eller deler av sin arbeidstid i ordinære virksomheter. Vi har derfor hatt ett tett samarbeid med ulike arbeidsgivere. Flere av deltakerne har også gått over i korte ordinære vikariater på Herøy ASVO før ordinær jobb, for å øke motivasjon og for å sikre at vedkommende har vært helt klar for å ta steget ut i ordinært arbeidsliv.

2.3 Deltakere – utfordringer/kjennetegn

Som nevnt innledningsvis er målgruppen for prosjektet ungdom som har falt utenfor skole- eller arbeidsliv. Mange har en sammensatt problematikk, og en fortid hvor de har falt utenfor de fleste sammenhenger, også sosialt. For mange har problemene gjort seg gjeldene allerede i barnehagetiden, og fulgt dem gjennom livet. For å kunne avdekke utfordringene hos den enkelte har vi brukt lang tid, og det har vært en krevende prosess.

En del utfordringer kan avdekkes via innledende samtaler, mens andre faktorer avdekkes over tid. Vi ser også at deltakerne i noen sammenhenger ikke har innsikt i noen av sine største utfordringer. Ett eksempel på dette kan være dårlig personlig hygiene eller mangel på næringsrik kost. For mange er det også svært vanskelig å avdekke psykiske helseutfordringer som har pågått over lengre tid.

Det som kjennetegner mange av deltakerne i prosjektet er at de ikke fungerer i hverdagen, og ikke ivaretar nødvendige faktorer for å kunne fungere i skole- og arbeidsliv, eller i fellesskap med andre. De mangler helt grunnleggende ferdigheter som de burde ha hatt, med tanke på alder og utvikling. Dette kan være evne til å ivareta egen bolig, som å handle inn og lage mat eller å ivareta personlig hygiene (dusje og vaske klær). Mange har også problemer med personlig økonomi, og får ikke pengene til å strekke til eller slutter å betale regninger.

Flere av deltagerne har hatt utfordringer med døgnrytmen. De er lenge våkne om kvelden, noe som igjen fører til at de ikke klarer å stå opp om morgenen. Til tross for at vi vet at de stiller vekkerklokken med flere varsler, klarer de ikke å motivere seg til å stå opp for å dra på skole eller jobb. For noen kan dette skyldes rus eller annen avhengighetsproblematikk.

Mange spiser ikke frokost eller annen næringsrik mat i løpet av dagen. Noen drikker brus eller energidrikk og spiser ferdigmat, som f.eks. mikropizza daglig. Vi ser tydelige utfordringer som kan knyttes til ett svingende blodsukknivå. Dette kan gjøre det vanskelig å fungere godt på jobb og klare å holde ut i arbeidsoppgaver over tid.

Med unntak av at noen av deltakerne i prosjektet som har bedrevet litt styrketrening, er det få som er i regelmessig fysisk aktivitet eller deltar i friluftsliv. For mange er det ikke naturlig å forflytte ved å gå eller sykle, og dette begrenser hverdagen deres ytterligere.

Mangel på støtte fra foreldre og andre i nettverket er for noen deltakere en stor utfordring. I noen tilfeller har vi erfart at pårørende «kommer på banen» når de er uenige med oss i prosjektet om fremgangsmåte, og de f.eks. mener vi stiller for store krav til deres barn.

Noen av deltakerne har også få venner eller bekjente som de kan omgås på fritiden. Vi ser at flere har manglende sosiale ferdigheter, og også ett lavt selvbilde som følge av dette. Det er ett paradoks at så mange unge voksne i vår kommune sitter hjemme og føler seg ensomme. Utfordringen er å skape gode, inkluderende arenaer og styrke sosiale ferdigheter hos den enkelte, som kan bidra til at disse menneskene kan omgås hverandre på en meningsfull måte.

Gjennom prosjektperioden har vi sett ressurser og utfordringer hos hver enkelt deltaker varierer veldig. Noen deltakere har bare kommet «litt skjevt ut» og trenger litt støtte for å komme seg tilbake på skole eller i arbeid. Dette kunne vi se spesielt godt i oppstarten av

prosjektet, hvor vi hadde ett stort antall personer inne. I denne fasen ble også flere avklart relativt raskt.

Noen av ungdommene har vært en del av prosjektet over lengre tid. Dette er de ungdommene som har store, grunnleggende utfordringer som ikke gjør det mulig for dem å konkurrere i det ordinære arbeidsliv. Disse har behov for en profesjonell kartlegging og avklaring, slik at de kan få de stønadene og tiltakene som de trenger i fremtiden, for å kunne ivareta mestringsfølelse og livskvalitet for den enkelte.

I tillegg inkluderer dette de deltakerne som har falt ut av skole eller jobb, som har mistet troen på seg selv og egne muligheter, og har utviklet ulike helseutfordringer over lang tid. Den sistnevnte gruppen ser vi at kan ha ett godt rehabiliteringspotensial. Denne gruppen har mulighet for å komme ut i det ordinære arbeidsliv, men de trenger tid og en helhetlig, koordinert og tverrfaglig oppfølging for å muliggjøre det.

3. Tiltak i prosjektet

Herøy kommune skal, i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven (2011), blant annet legge til rette for mestring av ulike lidelser og nedsatt funksjonsevne. Kommunen skal også jobbe for sosial trygghet, forebygge sosiale problemer, sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og ha ett aktivt, meningsfylt liv i fellesskap med andre.

I helse- og omsorgsdepartementets «opptrappingsplan for rusfeltet» (2016-2020) kommer det frem at brukernes og pårørendes behov skal være utgangspunktet for hvilke tjenester de får. Gjennom å plassere brukeren i fokus handler dette om å sette brukeren i stand til å mestre og få kontroll over forhold i eget liv. Dette er uavhengig av om man skal redusere eller hindre utvikling av problemer, motivere til å komme ut av problemer eller leve med rusproblemer på en bedre måte.

Grunnleggende faktorer for dette er at det å ha ett trygt og godt bosted, sosialt nettverk, arbeid eller meningsfylte aktiviteter er avgjørende for alle mennesker. Når disse faktorene ikke er på plass har den enkelte også dårlige forutsetninger for ett godt liv, og for å kunne nyttiggjøre seg av helse- omsorgs- og velferdstjenester. Det er disse grunnleggende betingelsene prosjektet har hatt hovedfokus på, gjennom blant annet bo-veiledning, arbeid og aktivitet og sosiale møteplasser.

Som nevnt tidligere har deltakerne i prosjektet hatt ulike utfordringer. Noen har behov for enkelt støtte til mestring av hverdagen, mens andre har svært sammensatte og kompliserte behov. For å kunne imøtekomme disse ulike behovene hos deltakerne har det også vært viktig med tilsvarende stor variasjon i iverksatte tiltak.

Å bruke tid på å bygge en god relasjon til den enkelte bruker har vært ett veldig viktig fokus i prosjektet. Trygghet og tillit er helt avgjørende for at den enkelte skal klare å åpne seg og

tørre å være sårbar. Dette er ungdom som allerede har opplevd flere nederlag i livet, og som trenger tid for å bli trygge og ha tillit til dem rundt seg. De må oppleve troverdighet og tilknytning til den de skal åpne sine innerste tanker og følelser for.

Vi har gjort mange erfaringer på at en god relasjon gjør det lettere i jobben med denne gruppen, og mennesker generelt. Det å sette grenser, stille krav og regulere den enkeltes adferd og handlingsmønster er enklere når en god relasjon ligger i bunn.

Ett eksempel på dette er bo-veiledning og veiledning på personlig hygiene. For å kunne veilede i hjemmet til bruker og hvordan ta vare på seg selv, må også den som tar imot veiledningen være trygg på at du vil en godt, og at du ikke dømmer dem for deres svakheter.

Dette har vi erfart på mange måter, blant annet gjennom at personer uten relasjon til bruker har forsøkt å veilede og stille krav, hvor resultatet har blitt stor motstand fra bruker. Samtidig har vi sett at personer med en god relasjon til vedkommende, kan benytte akkurat samme fremgangsmåte og oppnå gode resultater.

Mange av disse menneskene vi jobber med er eksperter på avvisning, og «gi faen», da det har vært strategi i mange situasjoner tidligere i livet. De har kanskje opplevd det selv, og det har vært den «enkle» strategien for å slippe å stå i ubehag. For å kunne sette krav til jobb og aktivitet, vil en god relasjon være avgjørende for å oppnå gode resultater. Å ha en opplevelse av at noen stiller krav til deg fordi de ønsker deg godt er viktig.

Vi kan trekke inn enkle modeller på foreldrestiler, og kan uten problemer benytte disse for å forstå hvilken balanse mellom relasjon og rammer/krav som gir best resultater. Det å bygge en god relasjon tar tid og det å tilbringe nok tid sammen er viktig for å bygge relasjon. Herøy ASVO har i denne sammenheng vært en god base for dette. Der jobber man side om side om de arbeidsoppgaver som er. Det er ikke ett skille på arbeidsleder eller arbeidstaker når det kommer til rengjøringsoppgaver, verkstedoppgaver, matlaging mm. I disse situasjonene oppleves man som ansatte på lik linje, som «drar lasset sammen». Å gjennomføre ulike aktiviteter sammen skaper også fine, uformelle muligheter for de gode samtaler, som ikke alltid er så enkle å få til med denne gruppen.

Som saksbehandler på NAV er det å møte denne gruppen på en nøytral arena veldig lærerikt. Man kommer «inn under huden» på dem på en helt annen måte enn det noen timer på kontoret vil gi mulighet til. Når man reflekterer over det i ettertid, burde det kanskje legges opp i større grad at vi i hjelpeapparatet bruker mer tid på dette – å møte brukerne på deres arena, og sette av tid til annet en stadige samtaler med ensidig fokus på problemer eller utfordringer.

I tabellen nedenfor fremkommer det oversikt over noen områder de ulike deltakere har hatt behov for tiltak eller veiledning:

	Vekking	Transport	Fysisk aktivitet	Økonomi	Kosthold	Arbeids- trening	Bo- veiledning	Sosialt	Ord. lønn
1.	X	X	X	X	X	X	X	X	
2.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

3.	X	X	X		X	X	X	X	
4.	X	X	X	X	X	X	X	X	
5.	X	X		X	X	X	X	X	
6.		X	X			X		X	
7.			X		X	X		X	X
8.	X		X	X	X	X		X	X
9.			X	X	X	X		X	X
10.			X	X	X	X	X	X	X
11.	X	X	X	X	X	X	X	X	
12.				X	X	X			X
13.						X			
14.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
15.						X			
16.	X			X	X	X			
17.					X	X			
18.						X		X	
19.						X			
20.						X			X
21.						X			X
22.	X	X	X	X		X		X	X
23.		X		X		X			X
24.						X			X
25.	X					X		X	
26.	X	X				X			X

Som det kommer frem fra tabellen ovenfor har mange av deltakerne hatt mye oppfølging på flere områder, utover arbeidstrening. Denne individuelle og helhetlige oppfølgingen ser vi på som helt nødvendig for å kunne oppnå fremgang og utvikling hos deltakerne. Hos flere kan vi med sikkerhet si at eksempelvis læretid i ordinær bedrift hadde vært helt utelukket uten vekking og transport til jobb. Ordinære arbeidsgivere har blant annet stilt dette som krav ved inngåelse av kontrakt. Hos noen har vi også sett en tydelig endring i humør og arbeidsevne etter gjennomført bo-veiledning.

Vi ser altså stor nytte av den fleksibiliteten prosjektet har gitt, med tanke på å kunne sette av tilstrekkelig tid og ressurser på å følge opp deltakerne på de områdene hvor har vært helt nødvendig. Vi ser også at den tette oppfølgingen flere ganger i uken gagnar denne gruppen, da de kan få ekstra samtale og oppfølging underveis – og når det trengs. Det å sammen kunne ta tak i utfordringene når de oppstår, har vært veldig viktig og avgjørende for å kunne se vekst hos den enkelte.

3.1 Arbeid og utdanning

Helsedirektoratet har utarbeidet en nasjonal veileder for lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne – «Sammen om mestring» (2014). Denne veilederen vektlegger at utdanning og arbeid fremmer god helse, innflytelse og selvstendighet, og har betydning for den enkeltes økonomi.

Mange unge mennesker med utfordringer innenfor psykisk helse og rus står utenfor skole- og arbeidsliv, men ønsker selv gjerne å delta hvis de blir gitt muligheten. Psykiske lidelser er den vanligste årsaken til at flere og flere unge blir uføre. For å motvirke dette er det viktig å komme inn så tidlig som mulig, og innrette helse- omsorgs- og velferdstjenestene til denne målgruppen. I denne sammenheng må fastleger og de øvrige kommunale helse- og omsorgstjenestene understøtte utdanningsløp og arbeidslinjen, samt samarbeide med NAV, arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner. De som ikke har muligheten til å konkurrere i arbeidslivet skal sikres ett forsvarlig livsopphold, gjennom trygdeytelser eller økonomisk sosialhjelp. De skal også ha mulighet til å delta i meningsfulle, fortrinnsvis arbeidsrettede aktiviteter i hverdagen.

Som veilederen fra Helsedirektoratet, og andre sentrale føringer og lovverk påpeker, er meningsfylt arbeid en viktig faktor for å kunne oppnå god helse. Med bakgrunn i dette har prosjektet hatt stort fokus på arbeidsrettede aktiviteter, som en viktig del av deltakernes utvikling.

Gjennom prosjektet har vi fått bekreftet viktigheten av å ha arbeidsrettet aktivitet i fokus, og hvordan arbeid fremmer mestring, utvikling og livskvalitet for den enkelte deltaker. Samtidig har vi erfart at det er mange andre tiltak som **må** ligge til grunn før enkelte deltaker kan møte opp og delta på jobb. Ett eksempel på dette er vekking og transport. Dette tiltaket har vi hatt svært lav terskel for å sette inn, fordi alle andre tiltak blir umulige dersom deltakerne ikke står opp og møter opp på arbeid. Disse tiltakene beskrives nærmere nedenfor.

Som nevnt tidligere har deltakerne hatt arbeidstrening på ulike arenaer. De fleste har startet arbeidet på Herøy ASVO, for å kunne kartlegge ressurser, behov, interesser og mål. Noen av deltakerne har deretter startet ett utdanningsløp, noen har startet som selvstendig næringsdrivende, andre har fått arbeidstrening eller fast jobb i ordinær virksomhet, mens noen trenger mer omfattende oppfølging i løpet av en arbeidsdag og er ikke klar for å imøtekomme arbeidslivets ordinære krav. For den sistnevnte gruppen ser vi at motivasjonen for å jobbe varierer veldig fra dag til dag. De er avhengige av oppfølging gjennom hele dagen, og må få tildelt en og en konkret oppgave. Denne gruppen trenger også jevnlig samtaler for å holde motivasjonen oppe og fortsette å komme på jobb.

Herøy ASVO har i flere år vært bevist på å bruke ordinære vikariat i arbeidet med unge deltakere i bedriften. Denne strategien har blitt brukt aktivt i prosjektet, og bedriften har i prosjektperioden brukt inntil 350.000 kroner årlig i lønnsmidler til ulike deltakere i prosjektet. Dette innebærer at deltakerne gjennomfører ordinære arbeidsoppgaver med krav tilsvarende det ordinære arbeidslivet. Dette kan f.eks. være oppgaver på vaskeriet, ekspedere hurtigbåt eller gjennomføre aktiviteter på dagsenteret. De får korte kontrakter, som fornyes når jobben er gjort i henhold til forventningene. For flere av deltakerne i prosjektet har slike vikariat fungert som springbrett fra arbeidstrening til ordinær bedrift. Noen deltakere har fått dette tilbudet, men ikke klart å benytte seg av muligheten. Herøy kommune har også gitt tilbud om ordinær sommerjobb til en deltaker.

I samarbeid med opplæringskontoret i Helgeland har noen deltagere fått mulighet til å gjennomføre individtilpasset utdanning. Da har fokuset vært å ta utdanningen som praktisk

opplæring i bedrift. Noen har nådd målene fra læreplanen i ordinær bedrift, men det har også vært mulig å kombinere opplæringen, med ett opplegg både i ordinær bedrift og på Herøy ASVO.

Mange av deltakerne beskriver at de tidligere har mange negative opplevelser fra skolehverdagen. Noen forteller at det har vært vanskelig, både faglig og sosialt, allerede fra de gikk på barneskolen. En fellesnevner for flere av deltakerne er også at de har hatt fritak fra en eller flere karakterer på skolen, og opplevde lite eller ingen mestringsfølelse. Vi ser også en tendens til at mange har vært innom flere ulike instanser, som f.eks. PPT, BUP og barnevernstjenesten, i løpet av sin oppvekst, men forteller at de i etterkant ikke har hatt den oppfølging de kanskje burde ha hatt. Dette kan ha gitt flere negative erfaringer og mangel på mestring, som igjen kan forsterke utfordringene hos den enkelte.

Enkelte bedrifter har ønsket at deltagerne har hatt 1-2 dager på Herøy ASVO i tillegg til ordinær praksis, fordi gir litt mindre oppfølging for den ordinære arbeidsgiver. I tillegg har det vært helt avgjørende for enkelte deltagere at Herøy ASVO og NAV-veileder har vært tett på, også mens de har hatt ordinær praksis. Dette for å sikre at den enkelte benytter seg av det tilbudet hun/han har fått, samt klarer å stå i det over tid.

For noen har det vært aktuelt å starte eget foretak. I denne prosessen har prosjektet bistått med tanke på å planlegge, søke om midler og følge opp prosessen. Deltakerne hadde ikke forutsetninger for å gjennomføre en slik prosess på egen hånd, og bistand har derfor vært helt avgjørende. Kommunens næringsfond har bevilget penger til denne gruppen for å starte opp eget foretak.

I løpet av 2016-2020 har NAV Herøy henvist i alt 10 ungdommer som har vært til karrieresamtale. I tillegg har 4 av deltakerne vært innom Karrieresenteret før 2016. I det følgende kommer tilbakemelding fra karrieresenteret, gjengitt i sin helhet:

«Det har fungert bra at andre samarbeidsparter har vært i kontakt med de unge og at Karrieresenteret har kommet på banen når den unge har vært klar for en prat om mulige karriereveier. Oppfølgingen har medført at man i større grad har klart å «holde på» den unge – hatt en viss kontinuitet i oppfølgingen – i mye større grad enn når den unge blir sittende hjemme på rommet uten kontakt med helperne. Veileder i NAV har også vært med på første møte sammen med noen av deltakerne - både for å trygge den unge, men også for å få innblikk i temaene som har vært belyst i karriereveiledningen.

Med tanke på samarbeid har det fungert godt at den unge selv har ønsket en karrieresamtale ved at nav-veiledere har informert om tilbudet på forhånd. Det har betydd at den unge i større grad har vært «veiledbar». Etter veiledningen har det også vært samarbeid om veien videre med aktuelle samarbeidsparter (NAV, opplæringskontor). En fordel at karrieresenteret har tilgang på kontor i samme bygg som NAV, noe som bidrar til at man lettere kan ta kontakt med hverandre (kontordag 1 gang pr måned og ellers etter behov).

I forhold til hva som kunne ha fungert bedre nevnes informasjon til alle samarbeidsparter i forkant og kanskje oppdatering når man deltar i felles møter underveis i prosjektperioden (møtene med OT). Dette fordi det kan være interessant å høre om hva som fungerer og hva

som er utfordringer. Vi erfarer at man i noen grad ikke har vært tilstrekkelig klar over at den unge har deltatt i prosjektet ved henvisning til karrieresamtale.

Gruppeveiledning med felles informasjon, gjerne på ASVO. Aktuelle aktiviteter: yrkespersonlighet/karrieretesten Profråd (med individuell karriereveiledning i etterkant), bli kjent-øvelser med fokus på egenskaper man ser hos hverandre (ofte større verdi når et utsagn kommer fra andre...), om utdanningssystemet – gjerne med fokus på fagopplæring og mulige veier til fagbrev (i samarbeid med opplæringskontoret?) Mye av dette blir berørt i de individuelle samtalene, men vi tror at effekten kan bli bedre dersom man kan jobbe sammen om enkelte tema. Det kan hende det allerede gjennomføres denne type aktiviteter gjennom ASVO. Jeg er ikke kjent med alle detaljer i prosjektet.

Veien videre? Vi tenker at det er spesielt viktig å videreføre prosjektet som gir tett oppfølging, aktivitet/deltakelse i et tilrettelagt tilbud. Samarbeid rundt hver enkelt ungdom er viktig og nødvendig for å hindre utenforskap og alt som dette medfører av negative opplevelser – for den enkelte og for pårørende! Av hensyn til den enkelte og av hensyn til samfunnskostnadene er det bra med denne type prosjekt for å forebygge at den fysiske og psykiske helsen forringes. Prosjekter av denne type er verdifulle sett i et samfunnsperspektiv, både med hensyn til det etiske perspektivet med at en kommune ønsker å ta vare på sine unge/innbyggere – men også fordi de økonomiske kostnadene kan bli store ved å la være å gjøre noe.

Fremover for denne gruppen tenker jeg at det er avgjørende for alle og spesielt en sårbar ungdomsgruppe å ha noe å stå opp til hver dag - og oppleve at noen savner deg dersom du ikke møter opp. Tett oppfølging og samarbeid mellom involverte hjelpesystemer må til for å sikre at man jobber i samme retning som veisøkeren selv. Den unge vil ha behov for informasjon og veiledning – til rett tid (sørge for at det ikke blir for mye informasjon på en gang) – samt aktiviteter som sikrer en viss grad av karrierelæring (kunnskap om seg selv, valgkompetanse – det å være oppmerksom på konsekvenser av valg, om arbeidslivet, krav i enkelte yrker, utdanningsmuligheter). Tid er et nøkkelord – at man må skynde seg sakte. Arbeidspraksis med oppfølging er et godt virkemiddel – med faste møter med kontaktperson i bedriften. Ta i bruk verktøykassa til NAV i størst mulig grad (mentor osv.) Viktig å tilrettelegge bl.a. kortere dager hvis helseproblemer, samt å ha fokus på det som fungerer bra.

Avslutningsvis: all ære til initiativtakerne til dette flotte prosjektet og til Herøy ASVO som en ypperlig arena for vekst og utvikling hos de unge, både når det gjelder sosiale og faglige ferdigheter! Mange har fått tro på seg selv og på at de kan være med å bidra. Det er vår erfaring etter å ha møtt noen av deltakerne.»

3.2 Vekking og transport

Selv om enkelte deltagerer selv har sørget for å komme seg til å fra jobb, har dette for de fleste av deltagerne vært en stor utfordring. Dette gjelder både for deltakere som har hatt arbeidsdagen sin på Herøy ASVO og for deltakere i ordinær bedrift.

For flere av deltakerne har det også vært helt nødvendig med vekking hver morgen. Det har da vært avtalt ett klokkeslett for vekking via telefon, og hvis det ikke har vært mulig å oppnå

kontakt har arbeidsleder kjørt hjem til deltakere for å vekke dem. For noen deltakere har det vært viktig å oppleve at man ikke blir «glemt» dersom man forsover seg eller velger ikke å ta telefonen fordi man ikke har lyst til å stå opp. Arbeidsgivere har i noen tilfeller stilt krav om vekking før deltakerne kunne få ta del i arbeidstrening eller opplæringsløp hos dem. Dette har vært veldig tidkrevende, men en helt nødvendig del av prosjektet for å kunne gjennomføre alle andre tiltak som planlagt.

Flere år med dårlig døgnrytme tar tid for å endre, og de aller fleste trenger hjelp til å ta de små steg i riktig retning, hvor kontinuitet og utholdenhet er nøkkelen. Vi har ved flere anledninger prøvd å avslutte tiltaket, fordi vi har ansett det slik at deltakerne har vært i stand til å ivareta dette selv. For noen har dette gått fint, mens det for andre har vært helt nødvendig å starte opp tiltaket igjen på grunn av dårligere oppmøte på jobb eller at de kommer for sent.

Når vi gir ulike tiltak i prosjektet forsøker vi til enhver tid å vurdere om vi «tilrettelegger» eller «gjør bjørnetjenester». Dette er en sårbar balansegang. Vekking er ett tiltak som vi anser som spesielt viktig å gjennomføre, fordi dette er helt avgjørende for om den deltakeren det gjelder kommer seg opp og ut av huset, og hvorvidt han eller hun kan benytte seg av alle de andre tiltakene som tilbys samme dag. Vår erfaring er at hvis vedkommende får oppleve mestring og trivsel, f.eks. ved å være på jobb, vil motivasjonen til å stå opp kunne endre seg over tid. Hvis man ikke får disse positive opplevelsene, vil man heller ikke få mer lyst til å stå opp de påfølgende dagene.

3.3 Fysisk aktivitet og kosthold

De fleste deltakerne i prosjektet har generelt hatt en nedsatt fysisk helse ved oppstart av prosjektet. Unntaket er noen av deltakerne som i perioder har drevet med en del styrketrening på treningssenter. For å imøtekomme denne problematikken har vi prøvd ulike tiltak.

Over en lang periode var det en gruppe fra prosjektet som var i Herøyhallen og drev med ulike aktiviteter og sport sammen med to arbeidsledere. Gjennom å bruke en slik treningshall var det mulig for alle å delta på egne premisser, uten å bli «hengende etter». Hovedmålet med treningen var å møtes på en arena utenfor jobb, og ha det gøy sammen, samtidig som alle fikk mye fysisk aktivitet. Treningen var også åpen for andre i bedriften, noe som var positivt for å bygge relasjoner til flere. Tiltaket fungerte godt da det var mange deltakere i prosjektet, men ble vanskeligere å gjennomføre etterhvert som flere kom ut i ordinær jobb eller av andre årsaker gikk ut av prosjektet.

Deltakerne har også vært koblet opp mot frisklivscentralen i Herøy kommune, hvor fokus har vært både kosthold og helse. Tilbakemeldingen fra frisklivscentralen er at denne gruppen viser interesse for både kosthold og trening, men at dette er en gruppe som sliter spesielt med å gjennomføre store livsstilsendringer. Til tross for at de gjennom prosjektet fikk mulighet til å ta tak i sine helseutfordringer, klarte svært få av dem å benytte seg av den. Noen sluttet å møte opp og tok heller ikke telefonen da frisklivscentralen etterlyste dem. I ettertid ser vi at også i denne sammenhengen er det behov for at noen «holder i trådene» med tanke på motivering og påminning, hvis tiltak skal bli gjennomført.

Gjennom hele arbeidsuken på Herøy ASVO har vi fokus på å ha ett allsidig, sunt kosthold. Vi serverer en lunsj hver dag med flere sunne alternativer. Det er også fruktfat tilgjengelig for deltakerne hver eneste dag, og de oppfordres også til å bidra med matlaging for å tilegne seg nye ferdigheter og motivasjon innenfor kosthold. Til tross for dette ser vi at veldig mange spiser mye godteri og ferdigmat, i stedet for de andre alternativene som tilbys gratis. De fleste drikker også store mengder brus og energidrikk. Dette er en stor utfordring, både med tanke på helse og energinivå, men også med tanke på økonomi.

Vi har i flere omganger drøftet dette, spesielt på Herøy ASVO hvor disse ungdommene samles og spiller hverandres oppførsel og levevaner. Vi har vurdert hvilke metoder vi kunne ha benyttet for å imøtekomme denne problematikken. En mulighet har vært å ikke tillate å drikke brus eller energidrikk på jobb. Vi har imidlertid ansett dette som en «streng linje», da denne gruppen ikke drikker te eller kaffe som de andre ansatte, og de har opplevd det som en «uverdige» behandling når vi har snakket om å sette disse grensene. Det er heller ikke noen andre arbeidsplasser som forbyr ulike matvarer i så måte. Når det er sagt er det ikke tillatt for ordinært ansatte på Herøy ASVO å røyke i arbeidstiden, og de skal også gå frem som gode rollemodeller for de ansatte med tanke på kosthold og levevaner.

For å sørge for at de har hatt mindre tilgang på brus og is har Herøy ASVO imidlertid bestemt at vi ikke selger denne typen usunn mat i bruktbuikken/turistinformatjonen utenom ferisesong. Dette til tross for at bedriften har fått tilbakemelding fra kunder og turister om at noen av dem kunne tenke seg å kjøpe dette i bruktbuikken.

Ett annet dilemma vi har hatt er konsum av ferdigmat på jobb. Flere av deltakerne spiser ferdig mikropizza til frokost hver dag. Dette kjøper de gjerne på vei til jobb, og spiser før arbeidsdagen starter. Til tross for at prosjektleder og arbeidsledere på Herøy ASVO daglig veileder rundt dette, samt at vi tilbyr fruktfat og annen mat, ser ikke deltakerne ut til å ta innover seg hvordan dette påvirker helsen og arbeidsevnen deres. Vi har ikke kommet til en konklusjon rundt hva vi burde ha gjort med denne problemstilling. Det ville også vært ett problem dersom de ikke har fått i seg mat i det hele tatt i løpet av en hel arbeidsdag. Vi ser at dette er ett større problem som burde vært drøftet i en større tverrfaglig gruppe, hvor vi sammen kunne kommet frem til en konklusjon og noen regler for dette.

Nedenfor kommer tilbakemelding fra frisklivssentralen om prosjektet i sin helhet:

«Frisklivssentralen formaliserte samarbeid i prosjektet våren 2017. Avtalen gikk på at Frisklivssentralen skulle bidra inn i prosjektet med kunnskap om ernæring og fysisk aktivitet, og både ha deltagere i grupper og individuelt. Det ble også organisert en fast tid i uken der deltagere kunne benytte seg av treningssenteret Sprut sine lokaler helt gratis.

Det var ingen tvil om at de som var deltagere i prosjektet hadde behov for oppfølging innenfor disse områdene. Det var generelt stort behov for kunnskap rundt gode levevaner. Frisklivssentralen hadde flere foredrag om ernæring og fysisk aktivitet for gruppen, og deltagere ble oppfordret til å ta kontakt for å komme i gang med individuelle opplegg.

Under foredragene opplevde jeg gruppen som positiv og motivert. De stilte spørsmål, og viste at de egentlig visste hva som var sunt og helsefremmende, men pekte samtidig på at dette

var vanskelig å gjennomføre i praksis. Livsstilsendring er krevende for alle og enhver, og kanskje spesielt for utsatte og ressursvake grupper i samfunnet. Min erfaring er at en god del andre ting i livet, som for eksempel jobb, økonomi, psykisk helse, må tas tak før en kan gjennomføre en reell livsstilsendring. Det betyr IKKE at man ikke kan jobbe parallelt med disse tingene, men det betyr kanskje at denne gruppen trenger tettere oppfølging og lengre tid for å komme i gang og starte med en ny rutine.

Jeg opplevde at deltagere ofte ikke benyttet seg av tilbudet på Sprut, og ikke kom til avtalt tid. Dersom de kom var de bare i lokalet en kort stund, gjerne med usunn mat og drikke til stede, for så å dra igjen dersom jeg ikke var der hele tiden. De unnskyldte seg og forklarte at de egentlig hadde veldig lyst til å trene, men hadde et eller annet som gjorde at de ikke kunne akkurat i dag. Mange hadde nok også intensjoner om å komme i gang, men falt fra med en gang ingen holdt oppsyn med dem. De kunne også takke nei til tilbud om individuelle opplegg med for eksempel tilpassede treningsopplegg, samtidig som det var tydelig at de manglet kunnskap om hvordan man kan trene hensiktsmessig og effektivt.

Dette med oppfølging og struktur er tosidig. På den ene siden trengte gruppen tett oppfølging og tydelig tilrettelegging, samtidig som de trakk seg unna dersom de opplevde at det ble stilt for store krav til oppmøte og gjennomføring. På samme tid opplevde jeg flere ganger at deltagere som jeg trodde hadde falt fra plutselig tok kontakt igjen når de hadde et snev av motivasjon. En sunn livsstil er fremdeles helsefremmende selv om den ikke er vedvarende. Jeg tenker derfor at man må senke ambisjonsnivået betraktelig når det gjelder denne gruppen, og tenke at hvert steg i riktig retning er positivt. Selv om det går noen steg tilbake innimellom. Ved et videre samarbeid bør det kanskje fokuseres på et mer tverrfaglig nettverk rundt de ulike deltagerne, slik at alle arbeider med sine ting men mot et felles mål. Det kan nok også være greit at jeg som møter dem på Frisklivssentralen er kjent for dem og har litt mer bakgrunnsinformasjon om hva den enkelte trenger.

Det sies at jo oftere en forsøker å gjennomføre en endring desto større sjans har en for å lykkes. Så selv om det ikke lykkes de første fem gangene, er det en mulighet for at det lykkes den sjette gangen. Det er derfor viktig å fortsette å forsøke å motivere denne gruppen til å leve et, om ikke mye så i hvert fall et litt, sunnere liv.»

Under koronapandemien valgte prosjektleder å møte flere deltakere for å gå en tur utendørs. Dette var viktig for å forebygge ensomhet og skape trygghet i denne perioden. Dette fikk vi veldig gode tilbakemeldinger på fra deltakerne.

3.4 Bo-veiledning og personlig hygiene

Flere deltakere har hatt behov for hjelp til å bedre situasjonen i bolig. Noen deltakere har hatt hjelp til å finne og flytte til ny bolig, mens andre har hatt behov for hjelp og veiledning med tanke på å holde orden i egen bolig. For noen er dette en stor utfordring, og vi har opplevd at dette har gått ut over personlig hygiene. Dette har i noen tilfeller blitt ett problem på jobb, f.eks. med tanke på kroppslukt. I slike tilfeller har det vært viktig å veilede i forhold til dusjing, tannpuss og klesvask.

Tiltaket har vært kortvarig hos noen, for eksempel med tanke på flytting, men for noen har det ikke vært mulig å avslutte tiltaket, fordi det er utfordrende å få innarbeidet og holde på

gode rutiner. Når vi har avsluttet tiltaket har det tatt noen få uker før boligen har vært i samme stand som tidligere. Det gjelder den gruppen som man anser er under avklaring/har blitt avklart, og man ser at det kan være ett av områdene som den enkelte vil ha behov for støtte på kanskje hele sitt liv.

Vi merker en tydelig endring i humør og arbeidsevne når deltakerne får det greit i boligen sin, og tenker derfor at tiltaket har vært viktig for denne gruppen. Det handler også om å mestre «enkle» deler av eget liv, som gir bedre selvfølelse og selvtillit.

Under koronapandemien har en del bo-veiledning blitt gjennomført digitalt. Dette har fungert, og har vært ett godt supplement under slike omstendigheter.

3.5 «Onsdagsklubben»

Annen hver onsdag har vi arrangert ett sosialt lavterskel-tilbud, med mat og brettspill, sammen med deltakerne i prosjektet og andre med behov for sosialisering. Målet med tiltaket har vært at deltakerne skulle ha en sosial sammenkomst å se frem til, mulighet til å bygge relasjoner og få venner, samt trening i å organisere en slik kveld. I tillegg har dette vært en arena hvor vi har hatt fokus på mat og helse.

En utfordring er at mange deltakere har «sære» matvaner, og ikke er villige til å smake nye, gjerne sunne alternativer. Deltakerne har tatt stor del i planleggingen og organiseringen av denne kvelden. Det krever en del å få organisert en slik kveld, både med tanke på å påminne og motivere i forkant, planlegge måltider, handle inn matvarer, forberede mat, hente deltakere, lage mat og opprydning i etterkant. I hvor stor grad deltakerne har klart å holde tiltaket gående selv har vært avhengig av hvilke deltakere som har vært i prosjektet til enhver tid. Noen deltakere har mer ressurser og motivasjon til å ta ansvar enn andre.

For noen av deltakerne har vi sett at det krever en del påminning/motivasjonsarbeid for at de skal delta på dette, gjerne fra de ansatte i prosjektet eller andre deltakere. Vi har derfor brukt tid noen dager i forkant av hver kveld til dette arbeidet, i tillegg til at vi har kontaktet hver enkelt i forkant av henting. Vi har også hatt dialog med bolig og foreldre rundt dette tiltaket. For noen av deltakerne har det vært viktig å vite hva som skal skje hver kveld, og hvem som kommer (om det er noen «trygge» personer tilstede).

Vi har prøvd ulike tilnærminger til organisering av denne kvelden. Til å begynne med kom deltakerne til «dekket bord» og deltok ikke mye. Deretter fordelte vi oppgaver til deltakerne utover kvelden, med mål om at «alle skulle bidra like mye». Vi har også forsøkt en skriftlig «turnus-ordning» hvor hovedansvaret var delegert i forkant av kvelden. Begge disse framgangsmåtene har fungert mindre bra, blant annet fordi noen av de som har fått ansvar da har unnlatt å møte opp eller ta ansvaret sitt.

Noen deltakere har lite eller ingen kunnskap rundt matlaging og organisering av aktiviteter, og kan derfor synes det er skremmende å få ansvar for ulike ting. For disse kan det være tilstrekkelig å sette ut glass på bordet. For andre kan det føles greit å ta ansvar for å lage hele måltidet, og opplever stor mestring ved å få lov til å gjøre dette.

Vi har valgt å tilnærme oss denne kvelden med å la alle ta ansvar ut fra egne forutsetninger, og ikke legge unødvendig press på deltakerne. (Dette har også medført at ansvarlige i prosjektet har tatt en del av oppgavene, som f.eks. opprydding). Dette fordi hovedmålet med denne kvelden er at alle som kommer skal oppleve sosial tilhørighet og mestring. Vi anser derfor hovedformålet med kvelden som oppnådd, til tross for at noen tar større ansvar enn andre. Når det er sagt ser vi også en utvikling hos flere av deltakerne, selv om tiltaket ikke er «selvgående» i regi av dem. Vi ser på det som en styrke at vi har opparbeidet oss så god kjennskap til hver enkelt deltaker gjennom jobb og andre aktiviteter i prosjektet, samtidig som de også er godt kjent med oss. Det gir oss mulighet til å organisere «onsdagskvelden» på en måte som skaper trygghet for deltakerne.

Vi har også sett at noen av de ungdommene som har kommet ut i ordinær jobb har fortsatt å møte opp tiltaket, også etter at de har vært avsluttet i prosjektet. I perioden hvor koronapandemien gjorde det vanskelig å møtes, opplevde vi at ungdommene etterlyste tiltaket og ønsket oppstart igjen så fort som mulig.

Noen av deltakerne har gitt uttrykk for at dette er den eneste sosiale arenaen de har på fritiden.

Vi ønsker her å ha med en tilbakemelding vi har fått fra en av våre samarbeidspartnere i forhold til akkurat dette tiltaket:

«..Det at disse har en møteplass hvor de kan føle seg trygge og hjemme er viktig. Tror mange av målgruppens deltakere vil ha godt av å oppleve «vekst» og mestring...»

«....klubben har vært meget positiv for noen jeg har kontakt med. Et tap hvis den blir nedlagt.»

På initiativ fra deltagerne har vi har også gjennomført filmkvelder og dratt på bygdekino sammen. Vi opplever at de synes det er enklere å benytte seg av de ordinære kulturelle tilbudene som finnes i kommunen, når de har med seg noen andre de kjenner og som de er trygge på.

3.6 Økonomi, handle inn matvarer og kurs (SMART økonomikurs)

3 ansatte i NAV (2 Herøy og 1 Dønna) og 1 ansatt ved Herøy ASVO er sertifisert for å kjøre økonomikurset SMART.

Dette er ett kurs som legger opp til refleksjon og kartlegging av egen økonomi. Kurset kjøres i grupper, for å benytte seg at gruppedynamikken og den erfaringsutvekslingen som blir mellom deltagerne i kurset. Målet er at den enkelte deltager selv finner sine styrker og svakheter i sin egen økonomi, og får også muligheten til å lære seg ett verktøy for å tilegne seg kunnskap om egen økonomi. Det gir også rom for samtaler og refleksjoner rundt hvordan økonomien påvirker oss både negativt og positivt. Og hvordan ta bevisste valg i egen økonomi. Vi har gjennomført 2 kursrunder i prosjektperioden.

Vi opplevde stort engasjement hos deltagerne når vi kjørte kurset (over 1 uke). Vi la opp til praktiske oppgaver og øvelser i tillegg til samtaler og refleksjoner. De praktiske oppgavene var helt avgjørende for å få en håndfast erfaring med det å handle «smart».

Etter avsluttet kurs var alle deltagerne svært positive, og kunne tenkt seg mer. Erfaringen vår var i ettertid at vi med fordel kunne bruke mer tid jevnlig på oppfølging av denne typen. Viser til tilbakemelding fra frisklivscentralen – denne gruppen trenger nok mer tid og flere forsøk før endring er på vei. Fordelen med at kurset ble holdt på Herøy ASVO, og en av kurslederne også er arbeidsleder på ASVO gjør at man kan veilede og minne på noe av det de har lært også gjennom arbeidsdagen på ASVO.

For noen har vi hatt en ordning hvor deltakerne har satt til side litt penger for å bruke til å handle mat. Vedkommende har da blitt kjørt til og fra butikk, og fått hjelp med handlingen. Det lønner seg økonomisk å planlegge, skrive handleliste og gjennomføre storhandling, fremover å kjøpe ferdigmat eller handle hver dag. Dette er også tiltak som har fungert godt for den enkelte.

I tillegg har det vært mulig i prosjektet lettere å se enkelte som har trengt tettere veiledning på økonomi, og NAV har da kunne tilby dette.

Gjennom ordinære vikariat på Herøy ASVO har flere deltakere fått mye bedre økonomi. Dette ser vi har ringvirkninger i form av at bedre økonomi gir flere muligheter i livet. For deltakere som på denne måten har kunne kjøpe seg det de ønsker virker dette svært tilfredsstillende og motiverende.

3.7 Tankevirus /psykisk helse

ALLE ansatte ved Herøy ASVO er sertifisert. 3 ansatte NAV (2 herøy og 1 Dønna). Her veileder man gjennom 3 korte videoer som går på bevisstgjøring av tankemønster. Refleksjonsspørsmål og rom for egne erfaringer og tanker legges opp til etter hver video.

Som med kurset i økonomi opplevde vi stort engasjement rundt dette kurset, og deltagerne hadde mye igjen for å delta på kurset. Kurset ble også her kjørt på Herøy ASVO, som er en trygg base for alle deltagere. Det skapte, sammen med de mennesker som kjørte kurset (som også var kjent) en trygg arena for at hver og en skulle få det mest ut av kurset.

Det ble prioritert av Herøy ASVO å sertifisere alle sine ansatte, da de ser at dette er nyttig verktøy å bruke i det daglige også. Det bidrar til å gjøre de ansatte mer oppmerksom på de enkelte de mekanismer som slår inn i forskjellige situasjoner.

Vi gjennomførte 2 kurs i prosjektperioden. Vi valgte å gjennomføre en kursrunde over 3 dager, med en dag pause mellom hver. Dette gjorde vi for å forsøke å gi litt mer tid til refleksjoner hos deltagerne mellom hver kursdag. Den andre runden ble gjennomført på en og samme dag.

Vår erfaring med å dele opp i 3 dager var at vi klarte lettere å holde oppe konsentrasjonen hos den enkelte gjennom hele seansen, da den ble på maks 1 time. Sårbarheten er at denne gruppen hadde et mer ustabil oppmøte, som kan innebære at enkelte kursdeltagere mister

deler av kurset Selv om det var lettere å få med alle når kurset ble holdt over en dag, ble det mer utfordrende å holde motivasjonen hos deltagerne oppe underveis.

Det blir svært vanskelig å kunne si noe om effekten av dette kurset, men vi opplevde gode refleksjoner og diskusjoner rundt eget tankemønster blant deltagerne. Et slikt kurs vil alltid være et nyttig verktøy i jobben med mennesker, men vi opplever at dette er en gruppe som likevel vil trenge tett oppfølging uansett, og som trenger hyppig repetering. Således er det en stor styrke at ansatte i en bedrift som Herøy ASVO, samt NAV har dette kurset, slik at de kan benytte seg av disse verktøyene til å motivere og støtte de som de jobber tett opp mot.

3.8 Bruk av sosiale media/alternativ kommunikasjon på deltakernes premisser

«Møt dem der de er»

For å holde kontakt med ungdommene har vi benyttet ulike plattformer, som f.eks. en egen gruppe på Snapchat og Facebook. Disse har vi brukt både til organisering og annet. For mange er det lettere å svare på slike grupper eller på SMS, enn eksempelvis å ringe.

Da korona-pandemien brøt ut tok vi i bruk disse gruppene i enda større grad. Vi har hatt jevnlig kontakt med ungdommene i prosjektet som har vært hjemme, og vi har også hatt quiz-kvelder over videochat. Også i denne sammenhengen ser vi viktigheten av grupper, og hvordan ungdommen ofte påvirker hverandre i positiv retning, f.eks. til å komme på jobb eller delta på sosiale aktiviteter. Når flere sier at de skal delta på noe og er positive, kan dette smitte over på andre. Noen er mindre aktive enn andre på disse plattformene, men får like vel med seg det som skjer.

3.9 Digitale talenter

I siste året av prosjektet fikk vi kontakt med Væxt, via arbeidsveileder på NAV Herøy, i forhold til ett spennende prosjekt med fokus på de unge som «bare» spiller og sitter på nett.

Digitale talenter/ 100 talenter er prosjekt som er prøvd ut flere steder i Norge, med gode resultater. Se ved referanser – for litt info om lignende prosjekt i Norge.

Væxt i Mosjøen ønsket å få til ett lignende prosjekt på Helgeland, og etterspurte kommuner for deltakelse i ett prosjekt. Da med fokus på ungdommene som kan være de digitale talenter, men også bedrifter som har behov for denne ekspertisen i sin bedrift. Prosjektet tok tak i denne henvendelsen, og oppsøkte Væxt i Mosjøen, men aktuelle kandidater.

Dette ser ut til å være et tiltak som favner noen av dem som faller utenfor de muligheten vi har på Herøy. Flere deltakere ble meldt opp til digitalt kurs over 5 måneder (støttet fra NAV Nordland), for å kartlegge og styrke ferdigheter innen det digitale.

Dette er ett prosjekt som favner dem som foretrekker å jobbe på «unormale» tider på døgnet, og gir også mulighet for å jobbe hjemmefra, som en del «digitale talenter» ønsker. Vi er veldig spent på dette. Ved utgang av 2020 har de deltagerne vi har hatt i dette opplegget blitt

avsluttet. Alle har blitt videreført innen digital praksis eller utdanning. Vi ser personlig utvikling hos den enkelte.

3.10 Tiltak som kom til planstadiet

Rydding av turområder

Ett tiltak innen arbeidstrening/aktivitet som kun kom til planleggingsstadiet var rydding av turstier og uteområder. Vi var i dialog med ulike instanser, som folkehelekoordinator mm. da det også kunne være ett bidrag til kommunen sine innbyggere som helhet. Det ble vurdert som en arbeidsoppgave som kunne favne gruppen som hadde behov for fysisk arbeid, og oppleve mestring i naturen.

Tiltaket stoppet opp da det på det tidspunktet ikke var ungdom inne som var noe motivert og engasjert i slik type jobb. I tillegg ville dette krevd en ansvarsperson som måtte delta over tid, noe vi ikke hadde ressurser til i prosjektet. Planen er mulig å ta opp igjen når rette ressurser er på plass, samt de «rette» ungdommene.

Media/mat-nett

Fokus på kost og å skape erfaringer innen mat, hva er bra mat og ikke, samt det å lage mat, utvide sine smaksløker har også vært viktig i prosjektet. Vi har som nevnt hatt inne kompetanse på området fra frisklivsentralen, når det gjelder veiledning i grupper og mulighet for individuell oppfølging. Da alle i prosjektet også har gratis lunsj, har fokuset på lunsjen vært at det skal være sunn og god mat som serveres. Slik at valget mellom å kjøpe dyr usunn mat, kontra og velge alternativ med gratis sunn mat skulle bli noe enklere.

Ungdommene har også muligheten til å delta på å tilberede lunsj, samt å påvirke hvilke retter som skal serveres. I tillegg har man hatt fokus på dette på «onsdagskveldene» - hvor man har utfordret ungdommene på sunn mat, og det å prøve nye smaker. Her har også noen av ungdommene vært veldig delaktig i tilberedelse av maten.

I lys av dette ble det planlagt å starte en «matblogg». Ungdommene som var interessert i data, media mm. kunne få utfolde seg med å filme matlaging og ulike retter, og lage en presentasjon av maten, som kunne deles på kommunen sine nettsider. Her var det engasjement fra de unge som ville bruke tid på filming mm. og utstyr ble kjøpt inn og lagt til rette for. Men også her ser man at dette er en gruppe mennesker som trenger støtte hele veien i de tilbud som blir gitt. Man la til rette, men de klarte ikke å benytte seg av dette tilbudet/muligheten. Evaluering av det prosjektet, og årsak til at det ikke ble noe av er at man skulle vært mer pådriver og kontinuerlig tilstede sammen med ungdommen. De ble overlatt til seg selv i for stor grad, da man vurderte kompetanse og engasjementet på området som veldig høyt. Men igjen, denne gruppen trenger at noen er med på veien, og sørger for at de benytter seg av de muligheter som er.

Gruppesamtaler om psykisk helse

Plan om fortløpende gruppetilbud om psykisk helse ble forsøkt startet opp, men dessverre ble ikke dette videreført. Dette skyldes blant annet mangel på ressurser, og samtidig at man er avhengig av en jevn gruppe mennesker, noe som tar tid å bygge opp. Vi har stor tro på dette da vi ser at det å være sammen i en gruppe har positiv effekt.

Samarbeid med biblioteket

Vi ønsket samarbeid med biblioteket. Både som arena for sosialt samlingssted, stimulering til å benytte seg av tilbud i kommunen, og kanskje også en arena for arbeidstrening/praksis. Vi har per nå ikke kommet lengre enn å sende forespørsel til biblioteket om ett møte om samarbeid, noe bibliotekaren var positiv til.

4 Samarbeid

4.1 Samarbeid med foreldre/nettverk

I prosjektet har vi erfart viktigheten av dialog og samarbeid med nettverket/foreldre til den enkelte deltager. Selv om deltagerne er over 18 år, og det kanskje ansees at de nå er voksne nok til å håndtere livets utfordringer uten sine foreldre/sitt nettverk, har vi erfart viktigheten med å ha dem med på veien videre. Ingen blir for «voksen» for støtte, bistand og påvirkning fra sine nærmeste, både i positiv og negativ forstand.

Vi har sett viktigheten av at vi snakker sammen, og skaper en felles forståelse av at vi alle vil den enkelte deltager alt godt, og at man sammen kan fremsnakke hverandre.

Som de fleste personer, når de opplever litt press og kanskje «ubehag», så søker man å få støtte for sine følelser og tanker. Da ønsker de helst en støtte på at det er de «andre» som handler feil, som «presser meg for mye» eller lignende, og denne gruppen intet unntak. Denne gruppen trenger kanskje i enda større grad støttespillere som står sammen med dem i tunge stunder på vei opp, enn å vedlikeholde det stadiet som er tungt.

Poenget er at vi har erfart at vi må spille på lag med foresatte og nettverk. Vi må få også dem til å se at vi jobber for å få den enkelte deltager til å vokse og bruke sine ressurser og kvaliteter. Vi må ha dem inn fra start av, og legge opp til en naturlig dialog også med dem. Det må være enighet om at det å ha forventninger og stille krav til disse ungdommene handler om at vi skal oppnå utvikling og vekst, og at vi har troen på at de kan lykkes. Uten forventninger kan vi heller ikke få utvikling.

Gjennom prosjektperioden har vi hatt store utfordringer med å utnytte foreldre som ressurs godt nok. Vi har ofte bare hatt noen få, innledende samtaler med dem. Det har ofte ikke vært nok klart hvordan samarbeid mellom ansvarlige i prosjektet, deltaker og foreldre/nettverk burde foregå utover i prosjektet. I noen tilfeller har vi opplevd at foreldre mener deres barn er voksne og må stå i denne prosessen selv. I andre tilfeller mener deltakerne selv at de er voksne, og at deres foreldre «ikke har noe med» hva som skjer med dem nå.

Vi mener det er en svakhet å ikke ha med foresatte på hele prosessen, fordi det gir dem innsikt i hvorfor ulike krav blir stilt, og de får et helhetlig bilde av oppfølgingen som blir gitt. De kan også ha verdifull informasjon om deltakerne som kan være til hjelp. Det kan i så måte være en utfordring at deltakerne i prosjektet er over 18 år, og vi er avhengig av samtykke for å kunne gi og innhente informasjon om dem. Fordi vi ser hvor stor påvirkningskraft foreldre kan ha, både i positiv og negativ forstand, kan vi i evalueringen stille spørsmål rundt hvorvidt vi skulle ha hatt dialog med foreldre som ett kriterium for deltakelse i prosjektet, der hvor det er mulig.

4.2 Samarbeidspartnere/aktuelle aktører/IP

I henhold til helse- og omsorgstjenesteloven (2011) skal kommunen legge til rette for samhandling mellom de ulike tjenestene i kommunen og med andre tjenesteytere, der det er nødvendig for å tilby tjenester som omfattes av loven. Kommunen skal utarbeide en individuell plan for brukere som har behov for langvarige og koordinerte tjenester etter loven. For å bidra til ett helhetlig tilbud for brukerne skal kommunen samarbeide med andre tjenesteytere. For å sikre nødvendig oppfølging av den enkelte og en god samordning av tjenestene skal det utnevnes en koordinator.

Helsedirektoratet definerer tverrfaglig samarbeid som «...en strukturert arbeidsform som forutsetter dialog og felles beslutningspunkter mellom personell fra ulike faggrupper og sammen med pasient, bruker, og eventuelt pårørende, både i

- utredning av behov – for å sikre felles utgangspunkt, felles mål og felles forståelse av ressurser og behov
- planlegging av tiltak – for å se tjenestene i sammenheng
- gjennomføring av tiltak – for å sikre koordinering og nødvendige avklaringer underveis
- evaluering av tiltak og avklare nye mål – sikre kontinuitet og trygge overganger

Tverrfaglig samarbeid er en metodikk for strukturert samarbeid mellom personell med ulik fagbakgrunn. Flerfaglighet er dermed en forutsetning for tverrfaglig samarbeid. Den enkelte fagperson har ansvaret for sin tjenesteyting og må være trygg og kompetent i sin fagrolle. Den faglige merverdien ligger i interaksjonen mellom de ulike faglige perspektivene.»

For å kunne ha en dialog mellom ulike parter har vi benyttet oss av en samtykkeerklæring, hvor deltakerne har skrevet under på hvilke parter det har vært aktuelt å samarbeide med, og i hvilket tidsrom det har vært aktuelt.

De samarbeidspartnerne som vi har benyttet oss av i prosjektperioden har vært lege, psykisk helse, frisklivssentralen, tverrfaglig opplæringskontor Helgeland, fysioterapeut, karrieresenteret, oppfølgingstjenesten, VOP, ARK, offentlige og private virksomheter (arbeidsgivere), miljøtjeneste, hjemmetjeneste, ruskonsulent og Væxt/kunnskapstrening (digital kompetanse).

I oppstarten av prosjektet ble det i en periode avholdt jevnlig møter med ulike samarbeidspartnere, som Herøy ASVO, NAV Herøy, psykisk helse, lege, etc. Tema for

samarbeidsmøtene var hvordan prosjektet skulle organiseres, og hvem som kunne bidra med hva. Det ble skrevet referat fra møtene, som ble sendt ut til involverte parter.

Etter en periode opphørte disse samarbeidsmøtene, uten at vi nå kan si helt klart hva som er årsaken til dette. Har de ansvarlige i prosjektet vært for utydelige med tanke på hensikten med prosjektet? Har relevante samarbeidspartnere overlatt ansvar i tro om at deltakerne var godt nok ivaretatt av prosjektet? Vi ser at det utover i prosjektet har blitt færre og færre tjenesteytere som har vært delaktig til enhver tid. I de sammenhengene hvor det har vært noe samarbeid, har dette vært mer eller mindre tilfeldig. Når det er sagt opplever vi at ansatte i de ulike tjenestene er svært positive til prosjektet, og til samarbeid. Alle parter ser også nytten av samarbeid. Årsaken til at samarbeidet opphørte kan nok skyldes mangel på struktur, faste holdepunkter og arenaer for samarbeidssamtaler.

Som nevnt innledningsvis er den gruppen vi har jobbet med en spesielt sårbar, med en svært sammensatt problematikk, som i stor grad har behov for tverrfaglige koordinerte tjenester. Vi tenker derfor at det er ugunstig at dette er en del av prosjektet vi føler har vært en svakhet.

Noen faktorer kan være at vi ikke har tatt i bruk individuell plan og koordinator som ledd i dokumentasjon og ansvarliggjøring i arbeidet med deltakerne. Ansatte i Herøy kommune dokumenterer i sitt eget journalsystem (CosDoc), NAV Herøy har eget system gjennom NAV og Herøy ASVO har også ett eget system for dokumentasjon. Når alle aktuelle parter dokumenterer i eget system, blir det vanskelig å se «den røde tråden» i oppfølgingen, både for de ulike samarbeidspartnerne og for bruker. Dette mener vi er uheldig, og kan være en medvirkende årsak til manglende samarbeid. Vi stiller også spørsmålsteget ved om det tverrfaglige samarbeidet i kommunen utenom prosjektet, står i samsvar til det vi ønsker? Vi tenker at erfaringene fra prosjektet er viktig å ta med seg, og at vi må jobbe med å styrke og formalisere det tverrfaglige samarbeidet i kommunen generelt i tiden fremover.

De som i hovedsak har fulgt opp prosjektet har ikke mye erfaring med arbeid med prosjekt fra tidligere. Vi tenker derfor at vi skulle ha hatt mer kompetanse, f.eks. gjennom kursing, på å gjennomføre ett prosjekt som arbeidsform. Jevnlige evalueringsmøter med alle aktuelle parter og eier av prosjektet skulle ha vært en del av denne prosessen. På denne måten kunne vi ha unngått at flere relevante parter og arenaer for samarbeid hadde forsvunnet fra prosjektet. Hvis flere relevante parter hadde vært mer aktive i prosjektet tenker vi også at det ville frigjort tid til å ivareta rapportering og strukturen i prosjektet på en bedre måte. Vi mener for øvrig prosjektet har hatt ansatte med relevant kompetanse og erfaring med brukergruppen.

Prosjektet bærer preg av at det er noen «ildsjeler» som har gjort sitt aller beste for en sårbar gruppe, en sårbar gruppe som man har bekymret seg for over flere år. Aktørene som har drevet prosjektet har tilegnet seg flere verktøy til å dekke de hull i oppfølgingen av enkeltindivider som man har kjent på har manglet, og har sett behov for å dekke. Med enda flere verktøy i boksen, har man bare tatt tak i de oppgaver man anså som nødvendig for å få fremdrift hos den enkelte person, fremdrift til en bedre hverdag og/eller nærmere arbeid og aktivitet. Uavhengig om det har vært riktig ansvars- og kompetanseområde eller ikke. Vi ser i

ettertid at vi skulle brukt mer tid på å jobbe frem en felles forståelse sammen med aktuelle samarbeidspartnere om hvor ansvaret for de ulike verktøyene skulle være, og hvilke instanser som skulle vært inne og hvor. I tillegg skulle vi ha brukt tid på å sørge for at den enkelte instans har hatt ressurser og tatt ansvaret for de ulike områdene i oppfølgingen av den enkelte. Jobben ville da blitt utført like bra eller bedre, fordi rett instans med sin kompetanse hadde ivare tatt oppgaven.

IP – Sampo var tema allerede ved start av prosjektet, som ett verktøy for samarbeidet og koordinere oppfølging rundt den enkelte. Dette ble dessverre ikke tatt i bruk før i slutten av prosjektet. Vi ser at dette verktøyet i større grad skulle blitt prioritert og benyttet i forhold til nesten samtlige av deltagerne i prosjektet.

5 Resultat og oppsummering

5.1 Resultater/mål oppnådd

- **11 i ordinær jobb / startet egen næring /lærerkandidater (som fortsatt har oppfølging fra Prosjekt)**
- **7 personer flyttet/over på annen ytelse**
- **8 personer fortsatt aktive i prosjektet/følges opp i annet tiltak**

Som tidligere nevnt, så har vi valgt ikke å begrense gruppen av deltakere. Vi har også valgt å ikke avslutte personer før overgang til annet tiltak/behandling har vært på plass. Det kommer også frem av resultatet. Vi har oppnådd å få ca. 50% over i jobb/skole. Vårt fokus har vært å sørge for personlig utvikling og vekst hos den enkelte.

Noen av deltagerne i prosjektet har i perioden blitt avklart i stor grad. Dette gjør at man kan gi dem rett oppfølging, og rett ytelse etter hvert. Det er ikke mulig å få alle deltagerne over i jobb eller utdanning. Vi betrakter en god avklaring som ett godt resultat for de deltakerne det gjelder, og for prosjektet i seg selv.

Vi vil også gjøre oppmerksom på viktigheten av oppfølging i overgangene. Overgangen til andre tiltak, praksis, skole, jobb og rett hjelp. Det har også vært ett viktig moment, at vi ikke «slipper dem» med en gang, når det ser ut til å gå bra.

Gruppen vi startet med var stor, vi hadde flere som over år har sittet hjemme og ikke hatt noen aktivitet eller tilbud. Gruppen viser seg å ha vært tyngre jo flere år de har «sittet» hjemme uten aktivitet. Mønster som har fått etablert seg over år krever mer for å endre på. Jo tidligere man kommer inn, jo større sjanse er det for at man kan bryte noen mønster som fører til positive endringer. Det viser også flere av våre sentrale veiledere innen fagfeltet og rapporter som er gjort tidligere.

5.2 Oppsummering og refleksjoner

I det følgende kommer noen tanker rundt gjennomføringen av prosjektet, og hvordan vi reflekterer rundt denne gruppens behov for tjenester og oppfølging etter at prosjektet er faset ut.

Gjennom prosjektet har vi kommet i kontakt med en gruppe unge voksne som av ulike årsaker har stått utenfor skole- og arbeidsliv. De har hatt mange ulike utfordringer, men også noen fellestrekk. For flere av dem har problemene preget livet deres over mange år, og vi har derfor satt i verk flere ulike tiltak for å møte den enkelte «der de er». Vi har hatt spesielt fokus på mestring av hverdagens aktiviteter. Derfor har «tiltaks pakken» i prosjektet i hovedsak vært rettet mot skole/jobb, bolig, sosial tilhørighet, kosthold og fysisk aktivitet – det vil si «gode levekår» og helsefremmende tjenester.

Faktorer som påvirker risikoen for å utvikle problemer har også betydning for bedringsprosesser og for den enkeltes livskvalitet. I tiden etter prosjektet tenker vi at mange av brukerne i gruppen unge voksne i «utenforskapet» fortsatt vil ha ett stort behov for oppfølging på disse områdene.

Vi har gjennom hele prosjektperioden reflektert rundt hvilke tiltak som burde settes inn, og forholdet mellom tiltak og krav til deltakerne. Det er vanskelig å forutse hvordan de ulike tiltakene vil påvirke deltakernes bedringsprosess. Noen vil kunne vokse på å få ansvar, mens andre faller ut når vi tar bort tiltak. Vi har derfor måtte prøve oss frem. Vi tenker for øvrig at det er viktig å diskutere og ha fokus på denne balansegangen jevnlig, for å sikre at tiltak fører til utvikling hos bruker – i stedet for at det blir til «bjørnetjenester».

Tiltak som har vært iverksatt i prosjektet har hatt som mål å styrke ferdigheter hos deltakerne, og på denne måten støtte deres utvikling og bedringsprosess. I denne sammenheng har vi opplevd at relasjonen mellom bruker og ansvarlig/veileder i prosjektet har vært av stor betydning for hvordan tiltakene har vært gjennomført, og resultatet av dem. Relasjonen mellom deltakeren og veileder må være preget av likeverdighet, åpenhet, ærlighet og tillitt.

I evalueringen av prosjektet undres vi over hvorvidt en kultur for at hjelpeapparatet er til stede med brukerne med jevne mellomrom, gjerne på arenaer hvor brukerne går med senkede skuldre, og er seg selv, ville vært en fordel også i tiden etter prosjektet? For å observere, lytte og bygge relasjon (både til brukerne og til andre ansatte). Det å sitte sammen med 12 ulike ungdommer annen hver uke, høre dem le og snakke gir litt innblikk i hvem de er bak masken. Se de små steg fra gang til gang, se hva de mestrer og hva de trenger litt støtte på, det er utrolig givende.

Forskning på psykoterapi har vist at relasjonen til behandleren betyr mer for den enkeltes bedringsprosess enn hvilken metode fagpersonen tar i bruk. Med bakgrunn i dette tenker vi at relasjonsbygging og relasjons-kompetanse hos ansatte bør være fokus i arbeid med denne gruppen fremover.

Til å begynne med var mange ulike samarbeidsparter inne i prosjektet, men av ulike årsaker ble det etter hvert en mindre og mindre gruppe som deltok. Denne utviklingen har skjedd

uten at vi kan si sikkert hva som har vært årsaken. Dette har vært en svakhet for prosjektet, da vi ser at tverrfaglig samarbeid og kartlegging, behandling og oppfølging av spesialiserte faggrupper er nødvendig for flere av deltakerne i prosjektet.

Det ville vært en styrke for prosjektet og deltakerne, hvis de hadde fått oppfølging på grunnleggende forhold (levekår), samtidig som de kunne få spesifikk behandling rettet mot egne helsemessige utfordringer. Vi ser derfor ett behov for å styrke samarbeidet i kommunen, både mellom ulike faggrupper, etater og spesialisthelsetjenesten, til beste for brukeren. Dette mener vi blant annet kan gjøres gjennom formaliserte møter og felles areaer, og gjennom bruk av felles verktøy for dokumentasjon, som f.eks. individuell plan med koordinator. For denne gruppen mennesker opplever vi det som spesielt viktig at det er noen som «holder i trådene» og følger opp tiltak over tid. Mange av deltakerne har erfaring med at de blir «glemt» hvis de f.eks. unnlater å møte opp på avtaler eller ta telefonen når noen ringer. De har da behov for at man ikke «gir dem opp», men fortsetter å kontakte dem og stille krav, til tross for at de i perioder er umotiverte.

Foreldre og nettverk (pårørende) er en viktig ressurs og samarbeidsparter i arbeidet med brukergruppen som prosjektet har fokus på. Gjennom prosjektperioden har vi opplevd utfordringer med å gjennomføre dette på en god måte, fordi deltakerne er å regne som voksne og selv må ønske at foreldrene skal være med i prosessen. I de tilfellene hvor foreldrene har vært en aktiv part i prosjektet har vi opplevd dette som positivt. I tiden fremover tenker vi at samarbeid med pårørende bør settes i system, og de bør også inkluderes ved bruk av individuell plan.

Dette for å styrke den enkeltes mulighet for å nyttiggjøre seg målrettet aktivitet mot skole eller jobb. Grunnleggende behov må være dekt, for å kan gå fremover. Vi mener fortsatt at arbeid og aktivitet er det viktigste tiltaket for å få ungdommer opp og frem, og for å øke livskvalitet og livsmestring hos den enkelte. Å ha ett tilrettelagt aktivitetstilbud, arbeidspraksis eller jobb for de som trenger det er svært viktig. Det å oppleve mestring og tilhørighet utenfor hjemmet, få bidra i samfunnet er en styrke og en nødvendighet. Vi må gjøre dem i stand til å få oppleve og kjenne på dette.

I siste del av prosjektperioden tenker vi at det er viktig at ulike tiltak fases over i ordinær drift. Vi må legge en tydelig plan på hvordan tiltak skal gjennomføres, hvem som har ansvar for gjennomføring og hvordan dette skal dokumenteres. Samarbeid og relasjoner bør være i fokus. I tillegg bør jobb/aktivitet være hovedmål og fokus for den enkelte uansett, da vi vet at det å ha noe å stå opp til, føle samhold og nytte, er noe av det mest verdifulle ett menneske kan ha i livet sitt. Vi håper de erfaringene vi har gjort, på godt og vondt, kan bidra til at oppfølging av denne sårbare gruppen mennesker kan fungere godt i Herøy kommune. Gjennom å bruke tid og ressurser så tidlig som mulig i forløpet kan man oppnå store gevinster senere, både med tanke på samfunnsøkonomi og livskvalitet hos den enkelte.

For å få motivasjon, så må man først mestre. Det man mestrer, får man motivasjon til å gjøre. Å mestre eget liv og mestre aktivitet, fører til motivasjon i eget liv og for aktivitet. I prosjektet har den enkelte fått mulighet til å mestre, og derav opplevd motivasjon for å ta neste steg i sitt liv.

6 Referanser/dokumentasjon på internett

Bondhus, Øystein H., «digitale ungdom – en kjemperessurs», Trondheimsporten.no, 2020.

<https://www.trollheimsporten.no/digitale-ungdommer-en-kjemperessurs.6291722-137312.html>

Folkehelseinstitutt, «Arbeid og helse i Norge», 2017

<https://www.fhi.no/nettpub/hin/miljo/arbeid-og-helse/>

Folkehelseinstitutt, «Foyermodellen», 2018:

[file:///C:/Users/L128971/Downloads/Foyer%20metodebok%20PDF%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/L128971/Downloads/Foyer%20metodebok%20PDF%20(1).pdf) (Håndbok)

<https://www.fhi.no/publ/2018/foyer-modellen-for-bostedslose-unge-en-systematisk-kartleggingsoversikt/>

Folkehelseinstituttet, «Herøy kommune profil 2012»

<https://www.fhi.no/hn/folkehelse/>

Helsedirektoratet, «Tverrfaglig samarbeid som grunnleggende metodikk i oppfølging av personer med behov for omfattende tjenester», 2018

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/oppfolging-av-personer-med-store-og-sammensatte-behov/strukturert-oppfolging-gjennom-tverrfaglige-team/tverrfaglig-samarbeid-som-grunnleggende-metodikk-i-oppfolging-av-personer-med-behov-for-omfattende-tjenester>

Horn, S. 2020. «Det må jo ha vært min egen feil», Voksne for barn.

https://vfb.no/app/uploads/2020/11/Utenforskrapsrapport_sider_lavopplost.pdf

Jakobsen, Siw Ellen. “Unge som verken går på skole eller jobber. Hvem er de?”, 2018, forskning.no

<https://forskning.no/skole/unge-som-verken-gar-pa-skole-eller-jobber-hvem-er-de/1257619>

Lidén, H. og Trætteberg, H.S. Institutt for samfunnsforskning, – rapport 2019:12, «aktivitetsplikt for unge mottakere av sosialhjelp», 2019

[file:///C:/Users/L128971/Downloads/delrapport-isf-aktivitetsplikt-for-unge-mottakere-av-sosialhjelp%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/L128971/Downloads/delrapport-isf-aktivitetsplikt-for-unge-mottakere-av-sosialhjelp%20(1).pdf)

Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid.

<https://napha.no/>

NAV, Ulf Andersen, «oppsummering fra kunnskapsavdelingen – Ungdom 18- 29 år - Hovedaktiviteter og relasjoner til NAV», 2018,.

<file:///C:/Users/L128971/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/Content.Outlook/1TP70SM2/NAV%20Ungdom%2018-29%20år.pdf>

Regjeringen.no, «aktivitetsplikten», 2017

<https://www.regjeringen.no/no/tema/pensjon-trygd-og-sosiale-tjenester/innsikt/sosiale-tjenester/okonomisk-sosialhjelp/aktivitetsplikt-for-mottakere-av-sosialhjelp/id2009224/>

Stat. Meld .30 «se meg», 2012

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-30-20112012/id686014/?ch=1>

Tankevirus – Brorson, Hanne, 2017

<https://tankevirus.no/tankevirus/>

Trana, Kristin. Orrem, Kjetil. Fleiner, Roald Lund. «God hjelp når det trengs - lavterskeltilbud i kommunene til voksne med lettere psykisk helse og rusutfordringer», Napha, 2018.

<https://napha.no/multimedia/8167/Heftet-God-hjelp-nar-det-trengs.pdf>

Trygg økonomi, 1998

<https://www.tryggokonomi.no/>

Lovverk:

Arbeids og sosialdepartementet, «Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)», §20, 2009.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131>

Helse og omsorgsdepartementet, «lov om kommunale helse- og omsorgstjenester mm.»
Lovdata.no, 2011

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasient%20og%20brukerrettighets>

Proposisjon:

Helse og omsorgsdepartementet, proposisjon 15 S (2015-2016), «opptrappingsplan for rusfeltet (2016-2020), 2015.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-15-s-20152016/id2460953/sec1>